

Verslag

Dialogbijeenkomst 7 december
2022 te Warten

Tussentijdse resultaten
omgevingseffectrapportage (OER)
voor het Omgevingsplan
Leeuwarden – Buitengebied Zuid

Inhoudsopgave

Start bijeenkomst	3
Inleiding door de wethouder.....	3
Presentatie: het plan en uitleg onderzoeken ..	3
Vragenronde 1	4
Presentatie: resultaten.....	5
Stikstof.....	6
Bodem en water.....	6
Ecologie	6
Vragenronde 2	7
Vragenronde 2A: stikstof.....	7
Vragenronde 2B: overige onderzoeken	7
Dialogo: introductie	7
Dialogo: stellingen en reacties	8
Verbinden & verwaarden	8
Vergroenen.....	8
Veenweideprogramma	9
Afsluiting	10
Bijlage: Presentatie.....	10

Start bijeenkomst – door Cécile Wagstaff

De aanwezigen worden welkom geheten door Cécile Wagstaff. Ze constateert een mooie opkomst. Er wordt een samenvatting gegeven van de vorige bijeenkomst en er wordt uitgelegd wat de reden is van deze bijeenkomst: er is een toezegging gedaan door wethouder Bert Wassink tijdens de vorige dialoogsessie op 2 mei 2022. Vandaag gaan we bespreken: hoever wij zijn met bouwvlakken, terugkoppeling kaartje gebiedstypen, het omgevingseffectrapport (hierna: OER) en de dialoog. We willen graag uw reactie op mogelijke vervolgonderzoeken en daaruit volgende maatregelen. Hierna volgt de introductie van opgavemanager Marianne Swart, wethouder De Haan, externe adviseurs van TAUW, BügelHajema en CLM. Ook aanwezig zijn de collega's van de Provincie en het Wetterskip.

Inleiding – door wethouder de Haan

De wethouder start met een introductie over het plan en de Omgevingswet. Hij bespreekt de voorlopige planning. Samengevat: er zijn nog veel onzekerheden. Daarnaast zijn er nog veel andere ingrijpende veranderingen. De samenleving wordt complexer, er is een strijd om de ruimte. Wij willen allemaal veel dingen met de beperkte ruimte in ons kleine land. Er zijn ook conflicterende belangen bij de ruimtelijke ordening en zo ook in het omgevingsplan. Daarom moeten wij perspectief bieden aan iedereen in de gemeente. Wij moeten met elkaar in gesprek blijven, om te horen wat de wensen zijn en waar het knelt. Op die manier kunnen wij met elkaar goede plannen maken. Laten wij daarom vooral tijdens deze bijeenkomst kijken welke plannen en ontwikkelingen wenselijk en mogelijk zijn.

Presentatie: het plan en uitleg onderzoeken – door Marianne Swart

Marianne Swart schetst wat wij als gemeente al hebben gedaan en waar wij mee bezig gaan. De Omgevingswet wordt uitgesteld en dus ook het omgevingsplan. Marianne Swart geeft uitleg over het idee achter de Omgevingswet. Ook wordt de gemeentelijke planning besproken: in 2017 zijn wij begonnen met het Pre-omgevingsplan. Op basis daarvan is de Notitie Bouwstenen opgesteld met daarin de uitgangspunten voor het omgevingsplan (vastgesteld door de gemeenteraad). Vrij recent hebben wij de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (hierna: NRD) als voorstel voor het OER gemaakt. Dit was inclusief inspraak. De reacties zijn verwerkt in het stuk dat is vastgesteld door het College. In de tussentijd zijn we ook gestart met eerste onderzoeken voor het OER, dit zijn de eerste verplichte onderzoeken. Hier gaan we later dieper op in.

Marianne Swart geeft een uitleg over het OER: dit is een uitbreiding ten opzichte van het milieueffectrapport (hierna: MER). Er is gekozen voor een uitgebreider onderzoek omdat er meer onderwerpen in het omgevingsplan komen. De resultaten van het onderzoek kunnen tot aanpassingen van het voorgenomen plan leiden. Bijvoorbeeld bepaalde maatregelen inzetten om de onderzochte ongewenste effecten van het voorgenomen plan te verminderen. Thema's die in het OER worden besproken en welke nieuw zijn ten opzichte van het voormalige MER zijn: duurzaamheid, participatie, gezonde leefomgeving, sociaal economische aspecten en landbouwkundige aspecten.

Waarom moeten wij een OER opstellen? In het plangebied bevinden zich in de huidige situatie nog circa 90 agrariërs die in bedrijf zijn en circa 20 stoppers. Ieder agrarisch bedrijf dat nog in bedrijf is, heeft recht op een bouwvlak van in ieder geval 1 hectare. Echter, de meeste agrariërs hebben nog niet 1 hectare gerealiseerd. Er is dus nog veel ontwikkelruimte in het plan. Er komen wellicht ook nog mogelijkheden om nog verder uit te breiden (via een procedure die in het omgevingsplan wordt

opgenomen), bijvoorbeeld als je al 1 hectare in gebruik hebt en wilt uitbreiden tot 1.5 hectare. Die ruimte maakt dat wij als gemeente het OER moeten opstellen. In eerste instantie is het voornemen om 2 hectare op te nemen in het plan. De uiteindelijke uitkomsten van de berekeningen en eventuele voorwaarden hierbij, zullen moeten leiden tot de definitieve ruimte om uit te breiden binnen het omgevingsplan.

Verskil omgevingsplan en individuele situatie (de “losse” omgevingsvergunning): wij moeten in het geval van het omgevingsplan doorberekenen wat er gebeurt als iedereen de maximale ontwikkelruimte benut die het plan biedt. Dit is dus een theoretische rekensom, omdat de praktijk leert dat nooit alle agrariërs in het gebied allemaal deze maxima gaan benutten. Echter, vanuit de landelijke wet- en regelgeving is dit wel de manier om het plan op te stellen.

In de individuele situatie (via een omgevingsplanprocedure) kan specifiek per bedrijf worden gekeken wat dit betekent qua stikstof. Hierin kunnen specifiek maatregelen worden meegenomen. Ook is er verschil tussen de gebouwen die worden gebruikt voor het houden van dieren of gebouwen die bijvoorbeeld als een wagenberging worden gebruikt.

Marianne Swart toont vervolgens verschillende illustraties die de referentiesituatie (de huidige bestaande situatie plus de verleende omgevingsvergunningen welke nog niet volledig zijn gerealiseerd) weergeven en uitleggen. Ook het voornemen (het vast te stellen omgevingsplan) en de gewenste ontwikkelruimte voor individuele uitbreiding van 1 naar 2 hectare worden weergegeven. Het verschil tussen de referentiesituatie en het voornemen wordt beoordeeld in het OER, zie hiervoor dia 12 en verder in de bijlage bij dit verslag.

Ook bespreekt Marianne Swart de nieuwe kaart met gebiedstypen: het gebiedstype Veenweide is aangepast op basis van het Veenweideprogramma van Wetterskip en Provincie. Dit naar aanleiding van een eerder besluit van de gemeenteraad om bij dit programma aan te sluiten. De nieuwe situatie is geprojecteerd op de oude kaart en de contouren van het Veenweideprogramma zijn daarop uitgetekend: het gebied wordt kleiner, maar in het noorden raakt het een deel agrarisch. Er is ook ingetekend door middel van een arcering dat het deels gaat om dik veen, dit is meer dan 80 cm hoog veen met een kleidek van minder dan 40 cm. Daarnaast nog een arcering voor meer dan 80 cm dikke veengrond. Dit kaartje is geen definitieve situatie. Wij moeten nog onderzoeken of het gebiedstype ‘Veenweide’ bestaansrecht heeft, ook zal er worden gekeken naar de mogelijkheden in het gebied. Dit wordt meegenomen in het OER traject.

Als laatste staan wij nog kort stil bij het proces rondom het intekenen van de bouwvlakken in het plangebied. Er hebben al veel gesprekken plaatsgevonden, maar nog niet met iedereen. Daarom doet Marianne Swart de oproep aan de aanwezige agrariërs om zich alsnog te melden als zij dit nog niet hebben gedaan.

Vragenronde 1

- Vraag over bouwvlakken en verdwijnen van bouwvlakken van stoppers: kan het verdeeld worden over bedrijven die wel actief zijn?
Er wordt verwezen naar het verhaal over stikstof dat later in de presentatie zal worden behandeld.
- Veenweide en Agrarisch zijn er als gebiedstype, maar wat is nu nog concreet het verschil?
Het verschil is dat je nu inderdaad wel mag uitbreiden in Veenweidegebied – qua hectares is het nu gelijk aan mogelijkheden in gebiedstype Agrarisch – maar je moet toetsen aan doelen van het Veenweideprogramma bij uitbreidingen groter dan 1 hectare. Daarbij moeten wij

kijken of deze toetsing in regels te vertalen is, zodat het toetsbaar is bij een aanvraag tot uitbreiding. De vraag is nog wel of wij als gemeente iets met het Veenweideprogramma kunnen, het moet ook ruimtelijk relevant zijn. Het OER zal hier meer duidelijkheid over moeten geven.

- *Moeten sleufsilos in het bouwvlak liggen? En als er op basis van het nu geldende bestemmingsplan grotere bouwvlakken zijn toegestaan – niet middels een wijzigings- of afwijkingbevoegdheid maar bij recht – hoe gaat de gemeente daar dan mee om? Bijvoorbeeld de 1.5 hectare in Leeuwarderadeel.
Sleufsilos moeten in het bouwvlak liggen. Het is afhankelijk van waar je zit in Friesland, met name waar je zit ten opzichte van de Natura 2000-gebieden, wat de mogelijkheden zijn qua bouwvlak. Dit moet blijken uit de stikstofberekeningen en de andere onderzoeken in het kader van het OER.*
- *Vraag over kosten OER en voorwaarden vergunning, want wat nou als bijvoorbeeld een agrariër een plan heeft wat qua breedte past maar qua lengte niet?
De kosten van het OER – dat onderdeel uitmaakt van het omgevingsplan Leeuwarden - Buitengebied Zuid – zijn voor de gemeente. Het kan nog wel zijn dat er ook een vergunning van de provincie nodig is. De provincie is bevoegd gezag voor de Wet natuurbescherming. Het OER onderzoekt de effecten van de mogelijkheden die het plan biedt, waaronder de uitbreiding van het bouwvlak.*

Bij plannen van individuele agrariërs is het een kwestie van maatwerk en zullen wij dit “aan de keukentafel” nog eens moeten bespreken. Dat zal uiteindelijk wel via een aparte procedure moeten worden vergund en uiteindelijk komt die aanpassing in het omgevingsplan terecht. Hierbij is het mogelijk dat er ook nog stikstofberekeningen moeten worden overlegd aan de provincie.¹

- *Meerdere vragen over de status van het Veenweideprogramma, wat samen te vatten is met de vraag: wie bepaalt het waterpeil en hoe?
Klopt, wij praten als gemeente mee. Zeker over de wenselijkheid van functies en dat heeft relatie met ruimtelijk gebruik waaraan de gemeente zelf regels kan koppelen. Over het waterpeil hebben wij gezegd dat het water- en bodemsysteem sturing moet geven aan wat je doet. Echter, uiteindelijk is het aan het Wetterskip. Zij zijn bevoegd gezag en dus is het ook het Veenweideprogramma en daarmee het waterpeil een besluit van het Wetterskip.*
- *Vraag om meer in gesprek te gaan met de inwoners over waterpeilverhoging.
Deze vraag is gericht aan het Wetterskip en kan gerust aan de aanwezige ambtenaar van het Wetterskip worden gesteld om dit terug te koppelen naar het bestuur. Wij noteren ook deze opmerking en geven dit nogmaals aan bij het bestuur van het Wetterskip.*

Presentatie resultaten – door TAUW

Tijdens de presentatie wordt er door een expert van TAUW uitgelegd wat de onderzoeken inhouden. Bij de onderzoeken wordt gekeken naar de impact van het plan als de mogelijkheden die het plan biedt helemaal worden benut. Beoordeeld wordt daarbij welke effecten er dan worden verwacht.

---

¹ Het OER berekend de maximale ruimte van het plan. Dit wordt primair gebruikt om de uitvoerbaarheid van het plan als totaal aan te tonen. Bij een individuele vergunningaanvraag is opnieuw een berekening nodig in Aerius: als het gaat om een uitbreiding van de veebezetting en/of de bouw/verbouw van een stal, dan zal met een Aerius-berekening aangetoond moeten worden dat de depositie 0,00 is op de Alde Feanen. Dit geldt voor zowel de aanleg- als gebruiksfase. Op het moment dat een besluit genomen wordt, moet er gebruik gemaakt zijn van de meeste recente versie van de Aerius-calculator.

Het gaat bijvoorbeeld om de effecten op het gebied van geurhinder, luchthinder, geluidhinder en stikstofuitstoot. De hoofdthema's in de presentatie zijn stikstof, ecologie, bodem en water.

Stikstof

Het gaat om circa 90 veehouderijen in het plangebied. Daarbij is melkvee dominant en driekwart van de bouwvlakken is 1 hectare of kleiner. Er is sprake van weinig intensieve veehouderijen, slechts 1 bedrijf. Vooral de vulgraad is interessant, het aantal dierverblijven in het bouwvlak is meestal maximaal 20%. Dit is belangrijk voor de berekeningen, omdat het effect heeft op de emissie.

In het onderzoek is gekeken naar de feitelijke situatie en er is gerekend met de gegevens uit de vergunningen, dus op basis van dieraantallen die zijn vergund. Ook is het onderzoek gebaseerd op staltypes, met de zogenoemde RAV-codes.

Eerste indruk van de totale emissie is: 160.000kg/jaar voor het gehele gebied. In het onderzoek wordt vervolgens gekeken naar wat nodig is om toename mogelijk te maken door middel van interne saldering.

Vervolgens worden de afbeeldingen uit de PowerPoint besproken, zie dia 23 en verder. Voor een 50% reductie, de doelstelling vanuit het Rijk, van de 160.000 kg zijn er reducerende maatregelen nodig, afhankelijk van het aantal toegestane hectares per agrarisch bedrijf in het omgevingsplan. Dit kan worden gerealiseerd met bijvoorbeeld luchtwassers of emissiearme stalvloeren. Bij 1 hectare is 30% nodig op basis van 20% vulgraad. Bij 1.5 hectare moet 60% reductie worden gerealiseerd en bij 2 hectare 70%.²

Bodem en water

Eerst wordt een toelichting bij het plaatje gegeven over infiltratie en kwelsysteem. In de rode gebieden vindt infiltratie plaats en dit komt in de blauwe gebieden als kwel weer naar boven. Conclusie is dat het kwel in de toekomst zal toenemen. Bij waterpeilverhoging neemt dit nog meer toe, er moet nog in kaart worden gebracht wat het effect hiervan is op de omliggende gebieden. Ook moet er gekeken worden of je met landgebruik daar op kunt anticiperen. Verdroging en verzilting in het gebied lijken mee te vallen.

Ecologie

Bij het thema ecologie gaat om de gebieden en soorten, het gaat om meer dan alleen Natura 2000. Het gaat bijvoorbeeld ook om de EHS, ecologische hoofdstructuur. Daarnaast is er ook nog natuur buiten die twee categorieën. Gevolgen van het plan zijn in kaart gebracht en daaruit komt onder andere dat de kleine windturbines negatieve effecten kunnen hebben vanwege verstoring van de vliegroutes van vogels en vleermuizen. Daarom moeten we maatregelen opnemen – door regels te stellen in het omgevingsplan – en ervoor zorgen dat de windturbines zo worden ingepast dat de verstoring zo min mogelijk is. Ook het vergroten van het bouwvlak heeft impact, maar het effect hiervan is kleiner.³ Ten derde heeft de regel over het vergunningsvrij vergroten van woningen met 10% om te verduurzamen mogelijk effect op vogels en vleermuizen, daarom dienen er voorwaarden te worden opgenomen. Als laatste kan het aanleggen van wandel- en fietspaden in EHS-gebieden verstorend werken. Daar moet de gemeente ook voorwaarden aan gaan koppelen.

---

² De eerst genoemde 50% reductie is de landelijke norm, dit percentage gaat om de reductie ten opzichte van de huidige totale emissie uit het gebied. De andere percentages gaan om de reductie op perceelsniveau in combinatie met de wens om uit te breiden. Die percentages zijn hoger, omdat er in de basis door uitbreiding ook meer emissie is en dit moet worden gecompenseerd om aan de landelijke norm te voldoen.

³ De bouwvlakken zullen veelal vergroot worden op plekken waar nu open agrarisch gebied ligt. De impact hiervan op beschermde soorten zal relatief klein zijn, omdat het gaat om intensief beheerde en bemeste gronden die bovendien worden gemedend door soorten die van open agrarische gebieden houden. Het effect van het verkleinen van leefgebied met in de referentiesituatie een relatief lage kwaliteit wordt lager ingeschaald dan het doden van vogels en vleermuizen door aanvaringsslachtoffers bij de kleine windturbines. Dit omdat deze ook kunnen worden geplaatst bij een belangrijke aanvliegroute of uitvliegroute.

Overige onderzoeken wijzen uit dat er geen significant negatieve effecten verwacht worden op basis van het plan in het kader van geurhinder, luchthinder en geluidhinder.

Vragenronde 2

Ronde 2A: stikstof

Verduidelijkende vragen over het gebruikte model en mogelijkheden over uitbreidingen in het plan en doorrekenen van stoppers.

Hoe dit in kaart te brengen en te berekenen volgt uit landelijke wet- en regelgeving. Hier moet de gemeente zich aan houden. Stoppers tellen niet mee voor de feitelijke situatie, dit is de referentiesituatie waar aan wettelijke getoetst moet worden, en kunnen daarom niet worden verwerkt in de mogelijke stikstof reductie. Daarnaast hebben wij te maken met landelijke en provinciale ambities op het gebied van onder andere stikstof waar wij in het plan rekening mee moeten houden. Toch zullen wij wel als gemeente altijd proberen maatwerk te leveren en straks als het omgevingsplan geldt, per situatie te kijken wat er mogelijk is.⁴ Voor meer tekst en uitleg verwijzen wij u naar het tussentijdse rapport voor het OER, binnenkort te vinden via <https://www.leeuwarden.nl/omgevingswet/omgevingsplan/>.

Ronde 2B: overige onderzoeken

Verduidelijkende vragen met name over de kaart “water en kwel”. Er wordt aandacht gevraagd voor gaswinning (door Vermilion) in het gebied vanwege verzakkingen in het gebied. De toezegging wordt gedaan om hier verder op in te gaan in het OER.

Toevoeging februari 2023 over gaswinning in het gebied

In het tussenrapport OER (paragraaf 5.8.3.8) is het volgende opgenomen m.b.t. bodemdaling als gevolg van gaswinning:

In de omgeving van het plangebied is een actief (producerend) gasveld aanwezig. Het gas wordt gewonnen uit de gasvelden van Leeuwarden en Nijega vanaf meerdere bestaande mijnbouwlocaties in de gemeenten Leeuwarden, Smallingerland en Tytsjerksteradiel. De verwachting is dat de gaswinning zal eindigen in 2032. De verwachte bodemdaling door de gaswinning is in totaal 6 centimeter, waarvan nog 1 centimeter te verwachten is (bron: <https://mijnbouwvergunningen.nl/cms/view/51f76c55-fe68-4c50-a241-ecc4dc67d302/leeuwarden-nijega>). Hiermee is het seismisch risico ingeschaald op categorie I (verwaarloosbaar). De verwachte bodemdaling door gaswinning ligt vele malen lager dan die wordt verwacht door veenoxidatie en belasting. Veenoxidatie, met in grote delen van het veengebied een verwachte daling van 10-20 centimeter, zal de grootste veroorzaker zijn van bodemdaling.

De bodemdaling als gevolg van veenoxidatie en bodembelasting (bron: Klimaat-effectatlas) is eveneens in de hiervoor genoemde paragraaf uit het tussenrapport OER in beeld gebracht.

Dialogo: introductie

Er zijn posters met stellingen opgehangen waarbij de aanwezige agrariërs in de pauze post-its hebben kunnen opplakken om te reageren. Cécile Wagstaff geeft aan dat in het kader van het OER aansluiting is gezocht bij de zogenaamde ontwikkelprincipes uit de gemeentelijke omgevingsvisie:

---

⁴ Dat omvat ook de eerder genoemde individuele stikstof toetsing. Daar zal uit moeten blijken wat mogelijk is met bijvoorbeeld interne saldering.

“verwaarden”, “verbinden” en “vergroenen”. Daarnaast zijn er stellingen over het Veenweideprogramma.

Dialogo: Stellingen en reacties

Verbinden & Verwaarden

- Welke andere activiteiten kunnen in de toekomst een inkomstenbron voor u vormen?
- Met meer kansen voor kleinschalige recreatie kan ik een gezond verdienmodel ontwikkelen

Verbinden & verwaarden

Reacties op stelling 1: andere activiteiten: heb ik geen tijd voor.

Reacties op stelling 2: recreatie, ben ik niet geschikt voor, ik wil geld met de koeien verdienen.

Reacties vanuit de zaal

- Boeren zijn boeren. Wij zijn 24/7 met ons bedrijf bezig. Gaat je aandacht naar andere activiteiten uit, dan gaat het ten kosten van bijvoorbeeld dierenwelzijn en daarmee van de veestapel.
- Er wordt al te veel aan recreatie gedaan in het gebied, te veel. Liever geen wandelpaden in het agrarisch gebied. Er komen allemaal mensen met honden op af, ze laten veel rotzooi achter en dat levert problemen op voor ons als agrariërs.
- Netto verdien je met recreatie veel minder dan met agrarische activiteiten. Dit financiële gevolg heeft niet alleen effect op de individuele boer, maar ook op de gehele gemeente.

Vergroenen

- Een reductie van (meer dan) 50% op stikstofemissie is haalbaar op mijn bedrijf door management en innovatie
- Een verlaging van het aantal koeien per hectare is binnen mijn bedrijfsvoering financieel haalbaar
- Ik kan voor tenminste 80% voorzien in mijn eigen voer- en mestafzet met de voor mij beschikbare agrarische gronden
- Een kleine windmolen en zonnepanelen op het dak is voldoende om 75% van mijn eigen energiebehoefte op te wekken

Vergroenen

Reacties op stelling 1: reductie emissie: moeilijk, lijkt mij niet haalbaar en betaalbaar.⁵

Reacties vanuit de zaal

- We zijn ondernemers, willen kansen benutten en bedreigingen tegengaan. We zijn daar als ondernemers vrij flexibel in. Echter, gemeentelijke doelstellingen en ideeën bovenop provinciale en rijksregels en plannen, zijn te veel. Er wordt daarvan te veel bij de boer op het bordje gelegd. Er worden geen kansen gecreëerd, de kansen die boeren opmerken en willen benutten moet de gemeente faciliteren. De gemeente moet niet bedenken dat we moeten vergroenen of meer aan recreatie moeten doen. De gemeente gaat hierbij aan de eigen bevoegdheid voorbij. Men komt zelf wel met initiatieven/ideeën/plannen.
- Ganzen in het gebied zijn de grote boosdoener wat stikstof betreft.

⁵ N.B. voor de andere stellingen zijn geen reacties binnengekomen tijdens de dialoogsessie.

- Bij deze ook een oproep tot meer biologisch boeren, dit zorgt namelijk voor 50% reductie van ammoniak. Door meer biologische boeren in de gemeente, worden voor andere collega's mogelijkheden gecreëerd om door te blijven boeren op de huidige manier.
- Biologisch boeren is juist niet haalbaar. Om grootschalig om te schakelen op biologisch is het qua prijs niet aantrekkelijk en ook ontbreekt de bereidwilligheid.
- Windmolens zijn een goede optie, maar dan moet er sneller vergund worden.
- Energietransitie is niet haalbaar zonder een goed netwerk en dat is er niet. Duurzame energieopwekking is nu slechts een onkostenvergoeding, want het is zo niet mogelijk om eraan te verdienen. Het is nu enkel om te voorzien in onze eigen energiebehoefte. Dit terwijl het wel heel aantrekkelijk is als verdienmodel in verband met de hoge energiekosten.
- Geef elk dorp een dorpsmolen om zo draagvlak te creëren.
- De gemeente kan wel een omgevingsplan maken, maar het rijk kan gewoon de gemeente "overrulen" door windparken neer te zetten in Friesland. Hoe kunnen we dit voorkomen? Hier moet over nagedacht worden.
- Zonnepanelen moeten vooral op daken komen en niet op land in verband met de dieren.

Veenweideprogramma

- Een hoger peil vergt aanpassingen op mijn bedrijf, maar is haalbaar
- Onderwaterdrainage op mijn veenpercelen is een betere optie dan algemene peilverhoging
- In plaats van extra afvoer vanuit het veenweidegebied met verhoogd peil is er op mijn perceel ruimte voor extra berging van kwel

Veenweideprogramma

Reacties op stelling 1:

- Flexibel peil.⁶
- Boer aan het stuur.
- Veel kennis bij boeren.
- Boer is nooit op vakantie.

Reacties op stelling 2:

- Onderwaterdrainage: goed voor de boer en voor het veen.
- Stellingen over Veenweide: waterpeil moet flexibel zijn, kennis en kunde van boeren moet in het kader hiervan ingezet worden.
- Effecten van veranderen grondwaterpeil meegenomen in OER?⁷

Reacties vanuit de zaal

- Verhogen van waterpeil gaat niet zomaar. Je moet dan wel de landbouw faciliteren en daarmee draagvlak creëren voor verandering van het waterpeil.
- Als je waterpeil verhoogt in de huidige situatie zal dat tot problemen leiden. Wanneer je met de bemester over het land gaat en er komt ook veel hemelwater bij, dan komt er ook veel stikstof in het oppervlaktewater. Er moeten eerst andere maatregelen genomen worden, in samenspraak met agrariërs, voor je het waterpeil verandert.
- Benoemt wordt dat de landbouwkundige en sociaaleconomische effecten van verandering grondwaterpeil mee moeten worden genomen in het OER.

⁶ In plaats van generiek peil van 40 cm.

⁷ N.B. voor stelling drie zijn geen reacties binnengekomen tijdens de dialoogsessie.

Afsluiting

De sessie wordt afgesloten door wethouder De Haan en Marianne Swart, waarbij de toezegging wordt gedaan om de PowerPoint en het verslag na te sturen.

Opmerking achteraf:

Eind februari / begin maart 2023 worden de onderzoeksresultaten openbaar gemaakt en zal er een advies over het onderzoek met tussentijdse resultaten worden uitgebracht door de Commissie voor de milieueffectrapportage. Dit is te vinden via <https://commissiemer.nl/adviezen/3649>. Hier zullen wij als gemeente ook aandacht aan besteden via onze website.

Bijlage: Presentatie

Zie aparte bijlage voor de hand-out van de presentatie.